

Neem economische veiligheid op in de Europese én Belgische veiligheidsarchitectuur

Victor DE DECKER

Victor DE DECKER werkt sinds 2023 als onderzoeker binnen het ‘Europe in the World Programme’ bij het Egmontinstituut en is als reservist-onderzoeker verbonden aan de Koninklijke Militaire School. Zijn onderzoek richt zich op geo-economie, *economic statecraft*, internationale politieke economie en economische veiligheid. Voorheen werkte Victor DE DECKER bij het European Institute for Asian Studies (EIAS), de Europese Kamer van Koophandel in Myanmar, de Europese Commissie en Pfizer.

Hij bezit een masterdiploma in internationale relaties van de Universiteit Gent en werkt aan een doctoraat in geo-economie onder co-supervisie van de UGent en de KMS.

La Commission européenne travaille à une stratégie de sécurité économique afin de répondre aux défis géoéconomiques auxquels elle est confrontée. La mise en œuvre de cette politique est difficile : les discussions sur les budgets et les compétences prennent trop souvent le pas sur les politiques stratégiques. La complexité de la structure étatique et la situation budgétaire de la Belgique créent des problèmes similaires au niveau national, mais il n’y a pas de temps à perdre. Une analyse approfondie des vulnérabilités et des opportunités, le développement d’une stratégie nationale de sécurité économique dans le cadre de la stratégie nationale de sécurité (SNS) et une coordination interfédérale accrue de la politique de sécurité économique sont autant d’éléments qui incitent à donner à ce thème la place qui lui revient : une intégration au sein de l’architecture nationale de sécurité.

De quoi s'agit-il ? **Waar staat economische veiligheid binnen de EU?**

« Een strategische visie », zo werd de Economische Veiligheidsstrategie afgelopen zomer nog voorgesteld door Commissievoorzitter Ursula Von der Leyen.¹ Te midden van een steeds complexere wereld waarin geopolitieke belangen en strategisch industriebeleid de koers van de wereldeconomie bepalen, moest de Economische Veiligheidsstrategie een Europees antwoord vormen op gevaren gaande van onzekere aanvoerketens, buitenlandse investeringen in kritieke infrastructuur en technologische lekkage tot economische chantage.

De strategie vormde zich rond drie P's: *promote*, *protect* en *partner*. Onder de noemer *promote* werd er naast bestaande financieringsmechanismen, 10 miljard euro binnen het Strategische Technologieplatform voor Europa (STEP) voorgesteld om strategische sectoren – onder meer geavanceerde microchips, batterijen en kwantumcomputers – klaar te stomen voor een onzekere toekomst.

Bron: Europees Parlement (2019) <https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20190716PHT57221/20190716PHT57221-pl.jpg>.

¹ Europese Commissie. (2023, 20 juni).

Onder *protect* werd dan weer een holistisch beeld geschetst van de manier waarop reeds bestaande initiatieven rond screening van buitenlandse investeringen in Europa zullen worden aangescherpt en aangevuld met een screeningsmechanisme voor uitgaande investeringen. Ook werd er gepleit voor een Europees exportcontroleregime.

Verder kwam samenwerking met gelijkgestemde landen aan bod. In het kader van de derde pijler partner, zou de EU haar banden met gelijkgestemde landen versterken voor diens aanvoer van kritieke mineralen en diepgaande samenwerking rond strategische technologieën. Centraal staan hier respectievelijk het Globale Zuiden, dat versterkt wordt door de *Global Gateway*, en de Trans-Atlantische relatie, waarin de Trade and Technology Council een sleutelrol speelt.

Verder initieerde de Commissie een risicoanalyse voor tien belangrijke technologieën, met specifieke aandacht voor halfgeleidertechnologie, AI, kwantumcomputing en biotechnologie. De lidstaten zouden deze risicoanalyse zelf uitvoeren om nadien te rapporteren aan de Commissie. Op basis hiervan zou er een specifiek op maat gemaakt beleid gevormd worden.

Voor de concrete invulling van het beleid hieromtrent was het wachten tot begin 2024. Op 24 januari kwam de Commissie op de proppen met een pakket maatregelen die het reeds bestaande instrumentarium zouden versterken. Er is zeker vooruitgang geboekt, maar wie had verwacht dat dit pakket zou voldoen aan de aspiraties van de voorgaande strategie, kwam ietwat bedrogen uit.

Zo maakte de Raad eerder deze maand al brandhout van het voorstel voor een *Strategic Technologies for Europe Platform* (STEP) omwille van budgettaire bekommernissen.² De publicatie van de risicoanalyse zal tot minstens het voorjaar 2024 op zich laten wachten.³ Ook lijken de lidstaten niet gewonnen voor een screeningmechanisme voor uitgaande investeringen en gaf de commissaris van Mededinging reeds aan de ambities bij te stellen om de wrevel met de lidstaten hieromtrent niet op de spits te drijven.

Sinds 2020 is er al een Europees raamwerk voor screeningmechanismen voor inkomende investeringen, dat door de meeste lidstaten is ingevoerd. Niet alle lidstaten hebben echter al een dergelijk screeningsmechanisme ingesteld.

² Europese Raad. (2024, 10 januari).

³ Europese Commissie. (2023, 3 oktober).

Daarenboven geeft dit huidige raamwerk lidstaten de vrijheid om zelf de sectoren te kiezen waarover het mechanisme moet waken, wat zorgde voor een lappendeken aan screeningmechanismen tussen lidstaten. Om deze uiteenlopende toepassing tegen te gaan en deze screening enigszins te harmoniseren op Europees niveau, legt de Commissie nu een voorstel op tafel waarin de screening van een minimumaantal sectoren wordt vastgelegd teneinde divergentie tussen lidstaten te vermijden. Deze harmonisatie is welgekomen, maar is niet voor morgen, aangezien de wetgevingsprocedure enkele jaren kan duren.

Wat betreft onderzoeks- en kennisveiligheid, zal de Commissie de lidstaten en onderzoeksinstituten beter wapenen tegen het risico van ongewenste kennisoverdracht door verduidelijking, begeleiding en steun aan te bieden. Daarnaast zal de Commissie in de onderzoeksprojecten die het zelf financiert deelname van specifieke derde landen beperken.

Bron: Wikimedia Commons (2007) https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Clean_Room_%282823928923558%29.jpg.

De grootste hindernis voor een écht Europees economisch veiligheidsbeleid blijft een gebrek aan Europese bevoegdheden. Hoewel de EU exclusieve bevoegdheid bezit over handelsbeleid, botst het op verdragsrechtelijke beperkingen op het gebied van veiligheid, die nog steeds een bevoegdheid van de lidstaten blijft. De Commissie kan dus haar handelsbeleid aanpassen in functie van economische veiligheid, maar kan het exportcontrolebeleid van lidstaten niet zelf bepalen. Handelscommissaris Dombrovskis gaf dan weer aan dat de Commissie een Europees forum wil inrichten om exportcontroles van lidstaten beter te coördineren op Europees niveau.⁴ Indien een lidstaat er echter voor kiest om specifieke exportcontroles in te stellen die niet in lijn zijn met die van de EU – zoals eerder gebeurde met de exportlicenties van de lithograafmachines van ASML in Nederland –, dan kan een dergelijk forum dit evenmin voorkomen.

⁴ Europese Commissie. (2024, 24 januari).

Ook de timing was ongelukkig: met de Europese verkiezingen in het vizier, was er weinig animo om controversiële beslissingen te nemen. Het implementatieproces voor deze initiatieven werd grotendeels doorgeschoven naar de onzekere periode na de Europese verkiezingen. Hoewel er al van start werd gegaan met consultatierondes, wordt het beleidsproces rond economische veiligheid onderbroken, net wanneer de grote knopen moeten worden doorgehakt.

Weerslag op de veiligheid in België?

Het moeizame Europese parcours mag ons echter niet van de wijs brengen: economische veiligheid is geen luxe, maar een noodzakelijke uitbreiding van onze veiligheidsarchitectuur – Europees, maar evenzeer nationaal. Zo vereist economische veiligheid niet alleen een debat in de catacomben van de Berlaymont, ook de Wetstraat, het Martelaarsplein én Namen mogen dit thema prominenter aansnijden. De urgentie is groot in België, zo werd pijnlijk duidelijk in – onder meer – de zonnepanelenkwestie, de Chinese investeringen in de Haven van Antwerpen-Zeebrugge en de aantoonbare kwetsbaarheid rond kennisveiligheid van universiteiten en kennisinstituten in België.

Economische veiligheid werd aangemerkt als een van de vier beleidslijnen van de Belgische Nationale Veiligheidsstrategie. Voor een concrete, holistische beleidsinvulling op federaal niveau moeten we echter nog geduld uitoefenen. Sinds 2023 heeft België een interfederaal investerings screeningsmechanisme, in lijn met wat de EU verordening sinds 2020 voorschreef, maar verder is er weinig vooruitgang te merken.

Net zoals binnen de EU, ligt voor België de grootste uitdaging op het gebied van economische veiligheid in het bevoegdheidsvraagstuk. Aangezien veiligheid onder de federale bevoegdheid valt en handels- en investeringsbeleid onder de regionale bevoegdheid, wordt ofwel economische veiligheid binnen de regio's asymmetrisch toegepast, ofwel slaagt het federale niveau er niet in om met de nodige daadkracht een doortastend beleid door te voeren.

Zo werden er in Vlaanderen sinds 2022 concrete stappen gezet om een beleid rond kennisveiligheid te ontwikkelen, maar Wallonië en Brussel blijven hierover op de vlakte. Over het Chinese aandeel in zonnepaneelomvormers bleek Brussel dan weer het enige gewest dat cijfers voorhanden heeft. Economische veiligheid vereist geen politiek steekspel, maar een gecoördineerd raamwerk waarin alle beleidsniveaus samen kunnen komen onder eenzelfde veiligheidssoogmerk. Indien dit niet gebeurt, loert ambivalent beleid steeds om de hoek – iedereen bevoegd, niemand verantwoordelijk.

Bron: Pxhere (2017) https://pxhere.com/nl/photo/1193986?utm_content=shareClip&utm_medium=referral&utm_source=pxhere.

Aanbevelingen

België, hoewel klein in oppervlakte, is een Europese koploper in innovatie en een kritieke logistieke schakel binnen Europa. Zodoende kan ons land zich niet veroorloven zijn economische veiligheid te verwaarlozen. Bij onze noorderburen ging de bal al eerder aan het rollen en kwam economische veiligheid hoog op de agenda te staan binnen zowel de Nederlandse Nationale Veiligheidsraad als de Tweede Kamer.

Concreet zou België drie stappen kunnen zetten om onze economische veiligheid te vrijwaren. Ten eerste moet er een doortastende doorlichting komen van onze economie naar veiligheids- en onafhankelijkheidsmaatstaven. Zo moet er in eerste instantie worden bepaald welke sectoren van strategisch belang zijn voor onze welvaart. Voor deze strategische sectoren kan er vervolgens uitgespit worden in welke mate ze afhankelijk zijn van buitenlandse toevoer en eigendom. Deze afhankelijkheid kan dan weer afgewogen worden tegen het geopolitieke risico van het land van oorsprong om de risicoanalyse te voltrekken.

Ten tweede kan er op basis van deze doorlichting een Economische Veiligheidsstrategie (EVS) op poten worden gezet die inspeelt op de specifieke nationale veiligheidsbelangen van België. Het zou zonde zijn deze Economische Veiligheidsstrategie in de silo van economische beleidsmakers te houden. Er is eerder een *whole-of-society* aanpak nodig, waarbij economische elites en beleidsmakers samenzitten met vertegenwoordigers zowel van Defensie als van het diplomatieke korps. Om te voorkomen dat deze EVS dode letter zal worden, moet ze ook gedragen worden door een politieke meerderheid.

Om de rangen te sluiten zou het ten slotte nuttig zijn om het Nederlandse voorbeeld te volgen en economische veiligheid een prominente plek te geven in onze nationale veiligheidsarchitectuur door middel van een adviserend interfederaal comité binnen het bredere kader van de Nationale Veiligheidsraad. In dit interfederaal comité zouden vertegenwoordigers van zowel de regionale als de nationale regeringsagentschappen en -diensten kunnen deelnemen aan concrete invullingen en coördinatie van onder meer exportcontroles en investeringscreenings, in samenspraak met nationale veiligheidselites en zonder de verdeling van bevoegdheden in het gedrang te brengen. Een interne reflectie in combinatie met de oprichting van een coördinerend orgaan zal België helpen zich te wapenen tegen economische veiligheidsdreigingen alsook tegen nationale onenigheden in de Raad rond dit onderwerp.

De tijd om zich te verschuilen achter Europa is voorbij. Economische veiligheid vereist een gezamenlijke inspanning op alle fronten – Europees, federaal én regionaal.

**Trefwoorden: Economische veiligheid, geo-economie,
Nationale Veiligheidsstrategie (NVS)**